

" D E T R E I N "
(HERINNERINGEN AAN EEN OORLOG)
KORT TONEELSTUK VOOR
2 DAMES EN 2 HEREN
DOOR
CARL SLOTBOOM

VOOR
TINEKE BEUKERS
CORINA DE JONG
OTTO DUSSEL
JOHAN BERGER

KORTE INHOUD

In een stilstaande trein zitten (heden) een oudere heer en zijn echtgenote. Door het stilstaan van de trein gaan zijn gedachten naar het jaar 1943, toen hij, eveneens met zijn vrouw, in een stilstaande trein zat.

ROLVERDELING

DAVID als oudere heer, heden

CLARA als oudere dame, heden

DAVID als jonge man, anno 1943

CLARA als jonge vrouw, anno 1943

KLEDING

Dame en heer zijn netjes gekleed volgens de hedendaagse mode. Heer in (driedelig) pak. Clara en David zijn gekleed volgens de mode van 1943. Clara een rok en een bloes. David een bloes met stropdas en een plus-four broek. Beiden dragen een Davidster.

DECOR

Het toneel stelt twee treincoupés voor. Links het interieur van een moderne eerste klas coupé, rechts een goederenwagon. Tegen de achterwand van de goederenwagon één of twee schuifdeuren, met bovenin kleine, getraliede vensters. Op de grond ligt stro.

MUZIEK

Benodigde muziek

Thema uit de film 'MOSES' muziek Ennio Morricone.

'Es wird im Leben dir mehr genommen als gegeben', gezongen door Joseph Schmidt.

REGIE-AANWIJZINGEN

Er worden veel regie-aanwijzingen gegeven. Het spreekt vanzelf dat elke regisseur vrij is deze aanwijzingen al dan niet te volgen. Indien er in de ene afdeling wordt gespeeld, wordt er door de andere spelers in de andere afdeling niet bewogen.

(Muziek 'THEME FROM MOSES' (Ennio Morricone). Tijdens muziek de volgende tekst)

STEM Er zijn mensen die in het leven zo diep hebben moeten buigen, dat ze nooit meer in staat zullen zijn ooit nog helemaal overeind te komen. Dat gebeurde destijds, lang geleden. Voor hun gevoel was het echter gisteren, want wat zijn al die jaren, gezien in het licht van de eeuwigheid ? Denken we nog weleens terug... wérkelijk terug-denken ? Natuurlijk, op de avond van de vierde mei... 2 minuten. De volgende dag herdenken we het feit dat er een einde kwam aan vijf jaar onderdrukking, maar zelfs dán zijn velen niet in staat een gevoel van vreugde te hebben. Voor hen zal het altijd de 4de mei blijven. Hebben we geleerd ? Zijn we tot inzicht gekomen ? Ríjden er geen treinen meer en is het geluid van de grote wielen op de lange rails wérkelijk verstomd ? Of zet de trein zich langzaam weer in beweging en rolt hij, evenals destijds, weer de duisternis tegemoet ? Het zal zo'n vaart niet lopen zeggen we vandaag. Maar zeiden we dat gisteren ook niet ? Laat ons op een dag als vandaag, misschien juist vandaag, wederom een ogenblik stil blijven staan. Laat ons een ogenblik stil staan en nadenken en al onze krachten bundelen om de trein te stoppen. Voordat het wéér te laat is.

HEER (Staat voor het raam en kijkt naar buiten) Hoe lang staan we hier nu al ?

DAME (Kijkt op van haar krant) Wat zeg je ?

HEER (Kijkt over zijn schouder) Ik vroeg hoe lang we hier nu al staan.

DAME Ik weet het niet, ik heb niet op m'n horloge gekeken.

HEER Zeker al meer dan tien minuten.

DAME Waarom ga je niet zitten ? Vanavond heb je weer last van je benen.

HEER (Haalt zijn schouders op en staart weer uit het raam) Och...

DAME Ik vind dat je er eens mee naar de dokter moet.

HEER Misschien is er iets met de bovenleiding niet in orde.

DAME Wat zeg je ?

HEER Misschien ook iets met de wissel.

DAME Dat gaat toch allemaal automatisch tegenwoordig.

HEER (Kijkt over zijn schouder) Daarom kan er wel iets mis gaan.

DAME Ze zullen het zo wel verholpen hebben.

HEER (Staart weer naar buiten) Het maakt me nerveus... dat wachten.

DAME Ik weet het, maar je kunt er niets aan veranderen.

HEER Als ik de reden zou weten...

DAME Kom... ga nou zitten.

HEER (Met een zucht) Ja... goed... **(Gaat tegenover zijn vrouw zitten)**

DAME Probeer je te ontspannen. Wil je wat lezen ?

HEER Nee, dank je.

DAME Ze zullen die vertraging toch wel doorgeven ?

HEER Je bedoelt op het station in Zwolle ?

DAME Je weet hoe m'n zuster is, die wordt altijd nerveus als ze moet wachten, die denkt meteen aan een ongeluk.

HEER Maak je geen zorgen, ze zullen het wel omroepen. **(Staat op en gaat weer voor het raam staan)** Er is ook helemaal niemand te zien.

DAME Probeer je nu te ontspannen, we zitten warm en comfortabel.

HEER (Draait zich om) Heb jij er geen moeite mee ?

DAME Waarmee ?

HEER Om hier te staan en te moeten wachten.

DAME Ik probeer er niet aan toe te geven.

HEER (Gaat zitten) We hadden met de auto moeten gaan.

DAME Het was jouw keuze. Het is je te druk op de weg.

HEER Dat bewonder ik nou zo in je.

DAME Wat bewonder je ?

HEER Dat je zo rustig kunt blijven, terwijl ik...

DAME Het geeft niet.

HEER **(Gaet weer voor het raam staan)** Het zijn die kleine, onbelangrijke voorvallen die me onderuit halen.

DAME Ik weet het.

HEER Hoe weet je dat ?

DAME Me dunkt, ik ken je al lang genoeg om dat te weten.

HEER Ach ja... natuurlijk.

DAME Probeer het van je af te zetten. Vannacht doe je weer geen oog dicht.

HEER Die kleine voorvallen hè ? Het is alsof ik dan geen bodem meer onder m'n voeten voel.

DAME **(Staart voor zich uit)** Vreemd...

HEER **(Draait zich om)** Wat is vreemd ?

DAME Dat je zegt het gevoel te hebben geen bodem onder je voeten te voelen. Dat zei je destijds ook.

HEER Het komt door het wachten... het stilstaan van die trein.

DAME **(Kijkt David aan)** Het is een andere trein David.

HEER Ik weet het Clara... ik weet het... **(Draait zich weer om en kijkt uit het raam)**

CLARA **(Zit op de grond)** Hoe lang staan we hier nu al ?

DAVID **(Staat voor de schuifdeuren en kijkt door het kleine venster naar buiten. Draait zich om)** Wat zeg je ?

CLARA Ik vroeg hoe lang we hier nu al staan.

DAVID **(Kijkt weer naar buiten)** Ik weet het niet, ik heb niet op m'n horloge gekeken.

CLARA David ?

DAVID Wat is er ?

CLARA Kom eens naast me zitten David. **(David gaat naast haar op de grond zitten)** Ik ben bang David. **(Er volgt een stilte)** Waarom zeg je nou niets ?

DAVID Wat moet ik zeggen ?

CLARA Zeg me dat jij niet bang bent.

DAVID Helpt dat ?

CLARA Ik weet het niet... misschien... Maar je moet me beloven dat je het alleen zegt wanneer je wérkelijk niet bang bent.

DAVID Goed dan... ik ben niet bang. Tevreden ?

CLARA Het klinkt niet geloofwaardig genoeg.

DAVID **(Gaet staan)** Clara Koperberg, ik verklaar je bij deze plechtig dat ik, David Silbermann niet bang ben. **(Knielt voor haar)** Zo beter ?

CLARA **(Trekt David naar zich toe)** Je bent lief. Je bent lief en ik voel dat jij ook bang bent, net als ik. **(Er volgt een stilte)** Ze zeggen dat ze vermoord worden.

DAVID Ze zeggen zoveel, je moet niet alles geloven.

CLARA Tussen al die verhalen zal er toch wel één zitten die overeenkomt met de werkelijkheid of althans gedeeltelijk ?

DAVID Je weet hoe dat met verhalen gaat, er wordt steeds meer bij verzonnen.

CLARA Maar er worden elke dag mensen opgepakt David. Mensen die tot nu toe niet zijn teruggekeerd.

DAVID **(Staat op en staart naar buiten)** Toch geloof ik het niet. Ik geloof niet dat mensen zo wreed kunnen zijn, zelfs niet in oorlogstijd. **(Draait zich naar Clara)** Ook tijdens een oorlog dient men zich aan regels te houden Clara.

CLARA Ze hebben hun eigen regels.

DAVID Ze kunnen niet zomaar onschuldige mensen meenemen en vermoorden.

CLARA Toch wordt het verteld David.

DAVID **(Gaet naar Clara en knielt voor haar)** Je moet het uit je hoofd zetten Clara. Hoor je ? Je moet niet zulke gedachten hebben !

CLARA Maar jij bent ook bang David. Ik heb het gevoeld toen je zoëven

naast me zat... je trilde.

DAVID Ik ben wat nerveus, meer niet.

CLARA Zeg me dat jij ook bang bent David.

DAVID **(Staat op en loopt van haar weg)** Eerst moet ik zeggen dat ik niet bang ben en als ik dat doe moet ik zeggen dat het niet waar is en dat ik wel degelijk bang ben. **(Draait zich naar Clara)** Wat wil je nu eigenlijk horen ?!

CLARA De waarheid David.

DAVID **(Loopt heen en weer en gaat met de rug naar Clara staan)** Goed dan, jij je zin. **(Na een stilte)** Ja... ja verdomme ! **(Draait zich om en kijkt haar aan)** Ja, ik ben ook bang Clara... ik ben doodsbang en heb het gevoel dat ik geen bodem meer onder m'n voeten heb !

CLARA **(Staat op, loopt naar David en drukt zich tegen hem aan)** Het is prettiger om beiden bang te zijn, het voelt veiliger. Als je de enige bent die bang bent, heb je het gevoel dat iedereen je heeft verlaten en dat ze je uit-lachen.

DAVID Levi is uit een rijdende trein gesprongen en heeft beide armen gebroken. Ik sprak hem vorige week. Hij vertelde me dat er in Duitsland kampen zijn waar Joden worden vermoord. Van wie had hij dat gehoord ?

CLARA Ik weet het niet.

DAVID Geloof je hem ?

CLARA Ik kan het me niet voorstellen.

DAVID Zoëven zei je nog dat je het niet geloofde.

CLARA **(Gaat bij de deur staan en kijkt naar buiten)** Ik weet niet meer wat ik moet geloven, de mensen vertellen zoveel.

DAVID **(Gaat achter hem staan)** Waarom heb je me dat niet ver-teld ?

CLARA **(Draait zich naar Clara)** Verteld ? Wat ?

DAVID Dat je Levi hebt gesproken en dat hij uit een rijdende trein was gesprongen.

CLARA Ik wilde je niet bang maken. **(Kijkt weer naar buiten en zegt geïrriteert)** Waarom staan we in hemelsnaam zolang stil en waar zijn al die andere mensen gebleven ?! Waarom zijn ze uit deze wagon gehaald en hebben ze ons alleen achter gelaten ?!

DAVID Probeer je te ontspannen David... denk aan iets leuks.

CLARA Aan iets leuks ?! Clara we zitten opgesloten en jij verlangt van mij dat ik aan iets leuks denk ?!

DAVID **(Na een stilte)** David ?

CLARA Wat is er ?

DAVID Denk je dat ze ons ook ?...

CLARA Natuurlijk niet, waarom zouden ze, we hebben immers niets misdaan.

DAVID Maar Levi zegt...

CLARA Levi kletst. Bovendien is hij gevlucht en weet dus helemaal niet waar die trein naar toe gereden is.

DAVID Maar stel je nou eens voor David dat...

CLARA Ik wil het me niet voorstellen Clara... hoor je ?! Ik wil het me niet voorstellen ! Het enige dat ik wil is uit die verdomde veewagen stappen, naar huis wandelen en weer aan het werk gaan. Dat is het enige... meer niet ! **(Slaat woedend tegen de deur, waarop de klink naar beneden gaat)** Die deur... die... die deur is niet afgesloten... Clara ... we... we kunnen eruit... Clara... **(Schuift de deur voorzichtig open en kijkt naar buiten)**

DAVID **(Heeft een stap terug gedaan)** Wat zie je ?

CLARA Niets... landerijen, meer niet.

DAVID David... denk je dat we... ?

CLARA Ik denk niets. **(Gaat voor Clara staan en pakt haar schouders)**

DAVID Luister Clara, dit is onze kans. Als we die niet benutten is het met ons gedaan... we moeten hier weg... pak de spullen. **(Clara pakt**

CLARA haar tas/koffer, terwijl David voorzichtig naar buiten kijkt)

DAVID Niemand te zien... ben je zover ?

Ja... zeg maar wat ik moet doen.

Doe precies wat ik zeg... hoor je ?! **(Pakt de tas/koffer)** Ik ga zo direct als eerste naar buiten en ga onmiddellijk onder het treinstel liggen om te kijken of er iemand in de buurt is. Als ik je roep kom jij ook. **(Wijst in de verte)** Zie je dat bosje daar ? Op mijn teken rennen we daarheen... begrepen ?!

CLARA Maar als er nu eens iets mis gaat ?

DAVID Het gaat niet mis Clara... het mág niet mis gaan. Als je maar precies doet wat ik zeg. Ben je zover ?

CLARA David ?

DAVID Nu niet Clara, nu niet !

CLARA Ik houd van je David.

DAVID **(Na een korte stilte)** Ik houd ook van jou Clara. **(Plotseling klinkt er rumoer, David loopt naar de deur en kijkt naar buiten)**

CLARA **(Blijft geschrokken in het midden van de wagon staan)** Wat is er aan de hand David ? Wat gebeurt er ?

DAVID Het schijnt dat we niet de enigen zijn die willen vluchten. Er staat een man naast de trein en een ander probeert hem er weer in te trekken. Toe dan kerel... verdomme... toe dan toch ! Ja... goed zo... ja... rennen ! **(Plotseling klinken er schoten)**

CLARA **(Loopt verschrikt terug)** Oh mijn God...

DAME **(Tegen haar man die schrikt en plotseling opstaat)** Wat is er, wat heb je opeens ?

HEER Eh... niets... het is niets... ik dacht dat ik iets hoorde...

DAME Iets hoorde ? Wat hoorde je dan ?

HEER Ik weet het niet. Het klonk als een... eh...

DAME Je hebt het je verbeeld David. Kom... ga zitten. **(Beetje nerveus)** Wil je iets drinken ? Ik heb drinken in mijn tas. Je weet dat ik altijd iets te drinken meeneem omdat jij altijd zo'n dorst hebt wanneer we op reis gaan. Vreemd dat je altijd zo'n dorst hebt als we van huis gaan. Thuis drink je nooit zoveel, is het wel ?

HEER **(Staat nog altijd)** Telkens weer dat beeld... ik raak het niet kwijt...

DAME **(Houdt hem een blikje drinken voor)** Hier... drink eerst wat David.

HEER Die schoten... Elke dag hoor ik die schoten en elke dag zie ik hem weer liggen.

DAME Misschien omdat het de eerste keer was dat een mens voor je ogen werd doodgeschoten.

HEER Misschien... ja... maar toch is...

DAME **(Wil hem op andere gedachten brengen, beetje nerveus)** Herinner je je nog dat we op het punt stonden die wagon te verlaten David ? Weet je nog wat ik toen tegen je zei ?

HEER Dat je van me hield... ja, ik weet het nog. Je hebt het me naderhand nog dikwijls gezegd Clara, maar het heeft nooit meer zó mooi geklonken als op dat ogenblik.

DAME Er is veel gebeurd David. Meer dan een mens in één leven kan verwerken.

HEER Weet je wat me op dit moment verwondert ?

DAME Nou ?

HEER Dat we in al die jaren dat we bij elkaar zijn zo weinig over deze periode hebben gesproken, terwijl het ons toch zo bezighoudt.

DAME We hadden ongetwijfeld geprobeerd om het te begrijpen en dat was zinloos geweest. Daarom hebben we gezwegen David.

HEER Hebben we al die jaren de waarheid niet onder ogen durven zien ?

DAME Er is geen waarheid David. De waarheid is datgene dat jij als waarheid wilt ervaren. Mijn waarheid is het geweest dat wij samen

zijn teruggekeerd en aan deze waarheid heb ik me al die jaren vastgeklampt.

HEER DAME Mijn God Clara... Ik heb me altijd veilig bij je gevoeld. Zelfs op het moment in die wagon toen je zei ook bang te zijn en zelfs op het moment toen we van elkaar werden gescheiden. Nooit heeft het gevoel aan kracht ingeboet. Altijd heb ik geweten dat je er zou zijn en dat slechts de dood ons zou kunnen scheiden.

HEER DAME Je bent altijd de sterkere geweest van ons beiden. Dat is niet waar David, ik heb me altijd aan jou opgetrokken, aan jou vastgehouden. Wil je nu echt niets drinken ? Het is sinaasappelsap... daar houd je toch van ?

(DAVID en CLARA zitten op de grond)

CLARA David ?

DAVID Ja ?

CLARA Is het een zonde om Jood te zijn David ?

DAVID Een dergelijke vraag zou ik niet moeten beantwoorden. **(Na een korte stilte)** Nee, het is geen zonde om Jood te zijn.

CLARA Waarom worden we dan behandeld als tweederangs burgers ?

DAVID Stel geen vragen die ik niet kan beantwoorden.

CLARA We mogen niet tussen niet-Joden wonen, we mogen niet kopen bij niet-Joden en moeten een ster dragen opdat iedereen kan zien dat wij Joden zijn. Uitschot !

DAVID Clara !

CLARA Het is de waarheid. Wij behoren tot de laagste klasse. **(Staat op)** Kijk om je heen David en durf de waarheid onder ogen te zien. Zeg me wat je ziet. **(Korte afwachtende stilte. Gaat vlak voor David staan)** Zeg het David... zeg wat je ziet ! **(David zwijgt)** Een veewagen David ! Een smerige stinkende veewagen, goed genoeg voor Joden !

DAVID De oorlog zal zo lang niet meer duren Clara en dan wordt alles weer als vanouds.

CLARA Als vanouds ? Nee David, dat is een utopie, een droombeeld. Denk je werkelijk dat na alles wat ons vandaag is overkomen en hetgeen ons misschien nog te wachten staat, de wereld er over een tijdje weer als vanouds uit zal zien ?

DAVID **(Staat op, gaat naar Clara en pakt haar schouders)** Je mag de moed niet verliezen Clara. Door de eeuwen heen is ons volk vervolgd en gestenigd... je mág de moed niet verliezen !

CLARA **(Komt tot bezinning)** Het spijt me. Oh David, het spijt me werkelijk.

DAVID Het is goed. **(Neemt haar mee)** Kom, ga zitten. **(Gaan naast elkaar zitten)**

CLARA **(Na een stilte)** Denk je werkelijk dat de oorlog op z'n einde loopt ?

DAVID Natuurlijk. Geen macht ter wereld, zelfs Duitsland niet, is in staat zoveel landen te veroveren en bij elkaar te houden zonder dat daar problemen door ontstaan. Geloof me Clara, het duurt niet meer zo lang.

CLARA Wil je wat eten ? Ik heb brood en worst. **(Neemt brood en worst uit haar tas)** Ik heb het vanmorgen gekocht. Water heb ik ook.

DAVID **(Eet en kijkt rond)** Het heeft iets knus, vind je niet ?

CLARA Zolang ik maar bij jou kan zijn vind ik alles goed.

DAVID Levi vertelde dat de mannen en de vrouwen van elkaar worden gescheiden zodra ze aankomen in het kamp.

CLARA Dat is maar goed ook.

DAVID Wat bedoel je ?

CLARA Met zoveel vrouwen in je buurt zou je wellicht nog verliefd kunnen worden. We zijn tenslotte al een jaar getrouwd.

DAVID Je bedoelt hiermee te zeggen dat een man na een jaar huwelijk de gevarenzone betreedt en vervolgens te pas en te onpas verliefd wordt ?

CLARA Misschien worden ze wel verliefd op jou. Je ziet er tenslotte goed uit.

DAVID Laten we het over jou hebben. Hoe is het met jouw verliefdheid gesteld ?

CLARA David ! Dat vraag je een dame toch niet ?! **(Lachen beiden)**

DAVID **(Staat op en kijkt door het venster)** Ik vraag me af wat ze met ons van plan zijn. **(Draait zich om)** Vind je het niet vreemd dat iedereen uit de wagon mocht en dat wij tweeën achter moesten blijven ?

CLARA **(Dromerig)** Toen ik klein was, een jaar of vijf, ging ik af en toe met moeder naar het station om naar de treinen te kijken. Het maakte elke keer weer een geweldige indruk op me. Die grote zware locomotief... het had iets majestueus. Als ik de trein zag vertrekken stelde ik me voor dat ik er in zat. De trein raasde over het spoor door een wereld die niet de onze was. Een sprookjeswereld. 's-Nachts droomde ik er dan van. Weet je dat ik vandaag voor het eerst van m'n leven in een trein zit ?

DAVID **(Is inmiddels naast haar gaan zitten)** Weet je Clara, ik besef opeens dat ik zo weinig van je weet. Het dringt opeens tot me door dat er zo'n lange periode is geweest dat ik je niet kende. Heb jij dat ook ?

CLARA Ik heb het gevoel dat ik je altijd heb gekend David. Toen ik je voor het eerst zag, was het alsof ik een oude bekende terug zag, een vriend die ik even uit het oog was verloren. Ik wist ook dat we bij elkaar zouden komen en dat niets ter wereld ons nog zou kunnen scheiden. Daarom ben ik ook niet bang om in het kamp van je gescheiden te worden. Het is slechts lichamelijk.

DAVID Je bent werkelijk niet bang ?

CLARA De wetenschap dat ik geestelijk altijd met je verbonden blijf, ook al leven we gescheiden van elkaar, ontnemt me mijn angst David.

DAVID **(Kijkt haar aan)** Je bent een bijzonder mens Clara.

HEER Opeens besef ik dat ik eigenlijk zo weinig van je weet na al die jaren. Soms, wanneer ik je aankijk vraag ik me af wat er in je omgaat en dan voel ik me haast schuldig.

DAME In de winter, als het vroeg donker was en het haardvuur brandde, zaten vader en moeder bij elkaar in de kamer en lazen. Oh, ze lazen veel, vader en moeder. Soms, wanneer moeder vermoeid was, las vader haar voor. Hij had zo'n warme, rustige stem, een echte voorleesstem. Nog hoor ik zijn stem wanneer ik in de slaapkamer in mijn bed lag. Op een zondagmiddag zaten ze weer bij elkaar en lazen. Op een gegeven moment liet vader zijn boek zakken en keek moeder minutenlang aan. Ze merkte het niet. Er verscheen een glimlach om vaders lippen en in deze glimlach lag de liefde die hij voor haar voelde. Dezelfde glimlach die ik zo vaak bij jou heb gezien wanneer je mij aankeek en dacht dat ik het niet merkte.

HEER Is dat zo ?

DAME Vader was een zwijgzame man, zei en vroeg nooit veel en ik heb mij altijd afgevraagd of hij moeder wel echt kende, of hij wel wist wat er in haar omging. Op een dag kwamen er drie soldaten om hem mee te nemen. We stonden in de gang, moeder, vader en ik, terwijl de soldaten voor de deur wachtten tot hij naar buiten zou komen. Nog zie ik hem lopen, een beetje voorover gebogen, tussen de soldaten. Het is de laatste keer geweest dat ik hem heb gezien en hoewel dat beeld me altijd bij zal blijven is het toch niet het belangrijkste beeld dat ik van vader heb... dat was zijn glimlach.

HEER Toen hij op een avond niet thuis kwam, ben ik naar de fabriek

gelopen waar hij werkte. Een collega vertelde me dat hij die middag door soldaten was weggehaald. Arbeitseinsatz... Op een dag kregen de oudere mannen een soeplepel in hun handen gedrukt en nog zie ik hun blikken waarin de hoop lag iets extra's te eten te zullen krijgen. Tussen de vele mensen heb ik naar hem gezocht... tevergeefs. Met die soeplepel moesten ze een greppel graven... uren- en urenlang. Wie niet bezweek tijdens het graven kwam uiteindelijk toch in die greppel terecht.

DAME **(Na een stilte)** In al die jaren, na onze terugkeer, is het vandaag voor het eerst dat wij weer samen in de trein zitten en net als destijds staat hij ook nu weer stil.

HEER Het leven is wonderlijk. Een stilstaande trein brengt ons er toe om te praten over datgene dat we altijd voor elkaar hebben verzwegen.

DAME Ondanks je zwijgen heb ik altijd geweten.

HEER Ja... ik ook. Het is vreemd, maar ik heb opeens niet meer zo sterk de behoefte dat de trein verder rijdt.

DAME Je vond het wel knus destijds. Samen op de vloer van de wagon... brood en worst.

HEER Het was een onwerkelijke wereld waarin ik op dat moment leefde. Een wereld die zich alleen in die ene ruimte leek af te spelen, alsof er verder niets bestond.

DAME Alleen jij, ik en een toekomst vol onzekerheden.

HEER Heb ik je na mijn terugkeer eigenlijk wel gezegd hoe blij ik was je weer te zien ?

DAME Nee.

HEER Clara ...

DAME Dat was ook niet nodig, ik heb het gevoeld.

HEER Ik heb naderhand zo vaak aan dit moment terug moeten denken. Toen ik je na zo'n lange tijd in m'n armen sloot leek de wereld om me heen te verzinken. Misschien is dat de reden dat ik het niet heb gezegd. Bovendien had ik op dat moment waarschijnlijk niet onder woorden kunnen brengen wat ik voelde en was elke uitleg zinloos geweest. **(Na een stilte)** Vreemd... nu heb ik je toch gezegd hoe blij ik was destijds. **(Clara wil iets zeggen)** Nee... zeg maar niets... het is goed zo. **(Streelt terwijl hij dit zegt over haar wang)**

CLARA David ?

DAVID Ja ?

CLARA Geloof jij in een God David ?

DAVID Dat weet je toch ?

CLARA Oh ja, je hebt altijd gezegd in een God te geloven, maar geloof je ook wérkelijk ? Ik bedoel... voel je het van binnen ?

DAVID Waarom wil jij op de meest onmogelijke momenten over de meest onmogelijke onderwerpen praten ?

CLARA Praten over God is altijd mogelijk en zeker op dit ogenblik.

DAVID Mijn hoofd staat er niet naar.

CLARA Toe David, het is belangrijk voor me. Het is belangrijk voor me om te weten of jij wérkelijk in God gelooft.

DAVID Ik weet het niet. Wanneer ik nu naar buiten kijk en die man zie liggen, vraag ik mij af of er een God ís.

CLARA Je twijfelt ?

DAVID Jij niet ?

CLARA Ik wil niet twijfelen.

DAVID Dat is geen antwoord.

CLARA Wanneer ik zou twijfelen, zou ik alle hoop dat we uit deze benarde situatie komen, misschien verliezen.

DAVID Je kunt ook blijven hopen zónder in een God te geloven. Vertrouwen aan het goede, vertrouwen op jezelf bijvoorbeeld.

CLARA Kan een mens in nood dat tot het einde volbrengen ? Is een mens zo

sterk ?

DAVID Daar ben ik van overtuigd. Mensen kunnen veel meer dan ze beseffen. Op het moment dat ze denken geen kracht meer te hebben om bepaalde situaties het hoofd te bieden, blijken ze toch nog over een verborgen laatje te beschikken.

CLARA God ?

DAVID Ik ben opgevoed met God, ik weet niet beter.

CLARA Maar je hebt er nooit echt over nagedacht.

DAVID Ik weet het niet... ik geloof het niet. Jij ?

CLARA De meeste mensen die opgevoed worden met God denken er niet verder over na. Ze accepteren dat er een God is en denken niet na. Ik heb er wel over nagedacht en ben tot de conclusie gekomen dat God bestaat.

DAVID Mijn vader is door soldaten afgehaald en is nog altijd niet terug. Levi zegt dat er in Duitsland kampen zijn waar Joden worden vermoord.

CLARA Wil je hiermee zeggen dat je niet in God gelooft ?

DAVID Misschien.

CLARA Jammer...

DAVID Ik weet het niet zeker, ik moet er over nadenken. Maar wanneer ik mij voorstel, dat ik als één der leden van het uitverkoren volk, hier moet zitten in een stinkende veewagen, dan betwijfel ik of ik ooit in God zal geloven.

CLARA Misschien moeten we samen bidden.

DAVID Clara ik heb andere zorgen op dit moment.

CLARA Vind je het goed dat ik bid David ?

DAVID Wat een malle vraag. Natuurlijk vind ik het goed dat jij bidt. **(Clara bidt)**

HEER Niets in die trein heeft zoveel indruk op me gemaakt als het moment dat je het hoofd boog om te bidden.

DAME Ik vond het vreselijk dat je vertelde niet te geloven in God. Ik heb niet voor mezelf gebeden doch voor jou. Ik heb hem gevraagd om er voor te zorgen dat je in hem zou gaan geloven. Ik heb hem gesmeekt naar mij te luisteren.

HEER Ontelbare malen heb ik mijn handen tegen mijn oren gedrukt om het krijsen niet te horen. Vertwijfelde mannen... vrouwen... kinderen... hun laatste kreet om hulp. Op die momenten dacht ik God, jij moet dit toch ook horen ? Luister nou toch eens... luister nou toch ! Zes miljoen, wiens kreten niet werden gehoord. Ach Clara... wat zal ik nog meer zeggen...

DAME **(Na een stilte)** Ik beloof je dat ik nooit meer met je over God zal praten.

HEER Je bent een bijzonder mens Clara.

DAME Is het werkelijk meer dan vijftig jaar geleden David ? Of was het gisteren dat wij samen in die trein zaten ?

HEER Het was gisteren Clara... het was gisteren...

DAME Vaak vraag ik mij af of we de kinderen niet te veel hebben belast met ons verleden. Ons hele leven heeft in het teken gestaan van hetgeen wij hebben meegemaakt.

HEER Je mag geen schuldgevoelens hebben Clara, dat is niet goed. We hebben altijd voor ze klaar gestaan en hebben ze gegeven wat binnen onze mogelijkheden lag. We zullen hier en daar tekort zijn geschoten, maar dat overkomt elke ouder.

DAME Denk je dat ze het begrijpen ?

HEER Daar ben ik van overtuigd.

DAME Op een dag stond er een jongetje naast me. Hij zal een jaar of zes zijn geweest. Hij huilde omdat hij z'n moeder was kwijtgeraakt. Ik heb hem onder mijn hoede genomen en telkens weer gezegd dat z'n moeder terug zou komen. Na een paar dagen ontsnapte hij even aan

m'n aandacht. Later zag ik hem in de rij staan op weg naar... Ik trooste mij met de gedachte dat hij ongetwijfeld z'n moeder weer zou zien. Toen onze David zo klein was be kroop me keer op keer de angst dat hem iets zou overkomen. Telkens weer zag ik dat kleine kereltje en voelde ik me schuldig dat ik niet beter had opgelet.

HEER DAME Je hebt gedaan wat je kon Clara, het systeem was sterker. Als zich de gelegenheid voordoet zal ik met de kinderen praten. Ik wil weten hoe zij hun jeugd hebben ervaren met ouders die... Ja, dat zal ik doen, voordat het te laat is en ik er niet meer ben.

HEER DAME Zulke dingen mag je niet zeggen Clara. We zijn niet meer de jongsten David, we hebben ons leven gehad. Met zulke dingen moet je rekening houden. Als ik eerder zou gaan, zou jij dan aan de kinderen willen vertellen wat we vandaag hebben besproken ?

HEER DAME Dat beloof ik je Clara.

HEER DAME Nooit heb ik tevergeefs een beroep op je gedaan David, je was er altijd als ik dat vroeg.

HEER DAME Clara... ik...

HEER Je hoeft niets te zeggen David, ik weet het.

HEER Het is heerlijk om met jou in deze trein te zitten.

CLARA DAVID CLARA DAVID **(Zit op de grond)** David ? **(Staat en kijkt uit het venster)** Ja ? Stel je voor dat ze ons vergeten David en ons hier laten zitten.

CLARA DAVID CLARA **(Draait zich naar Clara)** Ze vergeten ons niet. Je kunt mensen toch niet zomaar aan hun lot overlaten ?!

CLARA DAVID CLARA Ligt die man nog altijd buiten ? **(Kijkt naar buiten)** Ja.

DAVID CLARA Als het donker is kunnen we proberen te ontsnappen, dan kunnen ze ons tenminste niet zien.

DAVID CLARA Voor die tijd hebben ze ons hieruit gehaald.

DAVID CLARA Misschien ook rijdt de trein verder. Durf jij uit een rijdende trein te springen David ?

DAVID CLARA DAVID CLARA DAVID Ik zou het niet weten. Het ligt natuurlijk ook aan de snelheid. Levi heeft beide armen gebroken. Altijd beter dan in een kamp te worden gestopt. Begrijp jij nou wat de mensen, die dit doen, bezielt David ?

CLARA In die paar jaar dat de oorlog nu duurt heb ik afgeleerd om mensen te begrijpen.

CLARA Zo mag je niet denken. Je moet altijd blijven proberen om de beweegredenen waarom mensen iets doen te achterhalen. Wanneer je dat niet doet, verandert de wereld nooit en jij wilt toch ook dat de wereld veranderd... hè David ? ... Waarom zeg je nou niets ?

DAVID **(Kijkt over zijn schouder en zegt niet erg overtuigend)** Ja... ik wil ook dat de wereld veranderd Clara. **(Kijkt weer uit het venster)**

CLARA DAVID CLARA DAVID Denk je dat het lukt ? **(Kijkt over zijn schouder)** Dat wat lukt ? Dat de mensen eindelijk eens tot inzicht komen ? **(Gaat naar Clara, pakt haar schouders en zegt liefdevol)** Vast en zeker.

CLARA Stel je toch eens voor David, dat de wereld werkelijk zou veranderen en dat iedereen in vrede met elkaar zou leven. Geen onderscheid meer tussen verschillende rassen, geen onderscheid meer tussen verschillende geloofsovertuigingen. Dat zou toch geweldig zijn ? Je zult zien dat het op een dag gebeurt.

DAVID CLARA Voorlopig zitten we nog in deze trein. Niet meer voor lang David. Zo direct komt er iemand om te zeggen dat het hem spijt dat hij ons vergeten was en laat ons gaan.

DAVID Geloof je dat werkelijk Clara ?
CLARA Natuurlijk ! Jij toch ook ? **(Als David zwijgt)** Toe nou David... zeg me dat je het ook gelooft...

DAVID **(Na een stilte)** Het spijt me Clara...
CLARA Maar David...
DAVID Nog geen tien minuten geleden werd er een man die probeerde te ontvluchten doodgeschoten. Nee Clara, ik geloof het niet.

CLARA **(Laat zich op de grond zakken)** Je hebt gelijk David... je hebt gelijk.

DAVID **(Gaat naast haar zitten)** Je hebt zelf gezegd dat we de waarheid onder ogen moeten zien. De waarheid is dat we als ratten in de val zitten en dat er, God mag weten waarom, een spelletje met ons wordt gespeeld. Op het moment dat we proberen te vluchten worden we neergeschoten. Dit is de reden waarom ze ons in die trein laten zitten. Een kat en muis spelletje, meer niet.

CLARA Wat gaat er met ons gebeuren ? Ze zullen ons toch niet...
DAVID Ik weet het niet Clara... ik weet het werkelijk niet.
CLARA **(Na een stilte)** David ?
DAVID Ja ?
CLARA Ik zou niet zonder je kunnen leven David.
DAVID Zeg niet zulke dingen Clara.
CLARA Het is alsof ik droom, alsof ik elk moment wakker zal worden en er geen trein is... geen oorlog...
DAVID En ik je ontbijt op bed breng en nog even naast je ga liggen...
CLARA Ik heb me zoveel van de toekomst samen met jou voorgesteld en nu, op dit moment, lijkt het alsof ik in een zeepbel wandel die elk moment kapot kan spatten. Hebben we nog wel een toekomst David ?

DAVID Er is altijd een toekomst Clara.
CLARA En juist voor deze toekomst ben ik bang.
DAVID Zoëven zei je nog dat je niet bang was omdat onze gedachten altijd met elkaar verbonden zouden blijven.

CLARA Dat is ook zo... desondanks ben ik bang je te verliezen.
DAVID Ik ben ook bang Clara... maar ik beloof dat je me niet zult verliezen.
CLARA Ik weet dat je geen enkele macht kunt uitoefenen om die belofte waar te maken, maar het stemt me gerust.

DAVID Wat er ook zal gebeuren, ik zal bij je terugkeren. Dat moet je goed onthouden Clara. Je mag er nooit aan twijfelen. Hoor je ? Wat er ook gebeurt, je mag er nooit aan twijfelen... nóóit. Beloof me dat er nooit aan zult twijfelen.

CLARA Ik beloof het je.
DAVID Werkelijk ?
CLARA Ja David... werkelijk.
DAVID Dan is het goed.
(Dan klinken er voetstappen en wordt er op de deur gebonkt. Stem achter het toneel roept)

STEM Ihr da drinnen ! Die Frau soll rauskommen !
CLARA **(Is samen met David overeind gekomen)** Wat zegt 'ie ?
DAVID Je moet komen Clara.